

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА НА ОСНОВІ SWOT-АНАЛІЗУ

Проведено SWOT-аналіз підприємств галузі свинарства. Встановлено ряд зовнішніх і внутрішніх можливостей та загроз стосовно розвитку підприємств галузі на інноваційній основі. Запропоновано стратегії подальшого функціонування підприємств галузі свинарства.

В умовах глобалізації економіки стабільний розвиток підприємств галузі свинарства можливий лише на основі рентабельного, конкурентоспроможного товаровиробництва. Водночас одним із основних стримуючих чинників розвитку є уповільненість інноваційних процесів у більшості підприємств галузі, недостатній вплив інноваційної діяльності на підвищення ефективності виробництва. Досвід передових вітчизняних підприємств галузі свинарства і виробників свинини інших країн свідчить, що в умовах сучасної економічної турбулентності важливо бути готовим до будь-яких змін на ринку. Таку готовність забезпечує своєчасне формування та реалізація стратегії інноваційного розвитку.

У вітчизняній науці проблемі інноваційного розвитку підприємств присвятили свої дослідження О. Амоша, Ю. Бажал, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Ілляшенко, О. Лапко, І. Лукінов, М. Туган-Барановський, Л. Федулова, Д. Черваньов, Н. Чухрай, А. Яковлев та ін. Проте, незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі важливі питання, пов'язані з практичним формуванням стратегії інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства висвітлено недостатньо. Зокрема потребують системного обґрунтування теоретико-прикладні аспекти стратегії інноваційного розвитку у напрямі отримання конкурентних переваг з урахуванням специфіки внутрішнього потенціалу підприємств, що й зумовило необхідність проведення дослідження.

Метою статті є висвітлення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування стратегії інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства.

Успішне й тривале функціонування підприємств у сучасному економічному просторі забезпечується управлінням за сценарієм інноваційного розвитку з найнижчим ступенем ризику. Розроблення такого сценарію можливе на основі синтезу комплексного економічного аналізу і різних методів формування стратегій.

Стратегія інноваційного розвитку — це визначення певної місії та цілей підприємств галузі свинарства, які передбачають активізацію інноваційної діяльності, відрізняються новизною, передусім для цих підприємств, і, можливо, для галузі, ринку, споживачів.

Умовно стратегії підприємства можуть бути поділені на дві групи: стратегії функціонування і стратегії розвитку. Стратегія функціонування пов'язана з діяльністю організації на ринку, а стратегія розвитку окрім конкурентних переваг враховує також і потенціал підприємства. Вибір стратегії розвитку підприємств галузі свинарства зумовлюється співвідношенням сильних і слабких сторін, що характеризують економічний та інноваційно-інвестиційний стан підприємств. Дієва стратегія здатна примножити внутрішній потенціал цих підприємств і за рахунок використання зовнішніх можливостей зміцнити їх положення на вітчизняному ринку свинини та відкрити перспективи виходу на міжнародні аграрні ринки.

З метою визначення основних факторів впливу на інноваційний розвиток підприємств галузі свинарства на період до 2020 р. здійснено SWOT-аналіз, на основі якого визначено зовнішні можливості та загрози, а також внутрішні сильні й слабкі сторони. Результати проведеного аналізу свідчать про наявність як позитивних, так і негативних чинників впливу на інноваційний розвиток, дія яких зумовлює необхідність альтернативного вибору одного з чотирьох варіантів розвитку. Дане дослідження охопило 34 підприємства Київської області. Характерною ознакою досліджуваних під-

приємств була загальна кількість поголів'я свиней (понад 1000 голів).

До основних зовнішніх можливостей, які сприяють інноваційному розвитку підприємств галузі свинарства можна віднести: 1) стабілізацію соціально-політичної та економічної ситуації в країні; 2) переваги, пов'язані з розташуванням підприємств (наближеність до найбільшого (столичного) регіонального ринку України; 3) суттєве зростання виробництва зернових і зернобобових культур та відносно стабільна ціна реалізації зерна, що дають підстави для уникнення проблеми постачання та дефіциту кормів; 4) наявність на ринку техніко-технологічних продуктів, які здатні значно поліпшити технологічний стан підприємств галузі свинарства; 5) стійкий розвиток інформаційного простору та засобів інформаційної взаємодії.

До зовнішніх загроз слід віднести: 1) недосконалість нормативно-правового забезпечення і дозвільної системи; 2) недостатнє бюджетне фінансування наукових досліджень і екологічних проектів галузі свинарства; 3) незадовільні умови кредитування і відсутність необхідних можливостей субсидування державою банківської ставки на інвестиційні кредити підприємств галузі свинарства; 4) зниження рівня доходів населення України; 5) значне зростання обсягів імпорту свинини; 6) нерозвиненість інфраструктури на селі та нижчий, порівняно з міським, рівень і якість життя.

Щодо внутрішніх факторів, то до сильних сторін підприємств галузі свинарства віднесено: 1) особливості виробничого циклу: відсутність сезонності; природна здатність свиней до швидкого відтворення стада та високих добових приростів на відгодівлі; 2) переважно власне виробництво кормів у більшості підприємств (85,3 %) досліджуваної сукупності; 3) недостатній рівень задоволення потреб населення щодо споживання свинини й відповідно до основних засад державної аграрної політики до 2015 р. у товаровиробників є стимул для розширення виробництва; 4) досвід роботи більшості функціонуючих підприємств галузі свинарства регіону, що перевищує 5 років; 5) наявні потенційні можливості для кооперації, інтеграції та диверсифікації виробництва з метою підвищення ефективності функціонування на ринку м'яса.

До внутрішніх слабких сторін належать: 1) застарілість обладнання і методів ведення виробництва; 2) недосконалість санітарно-ветеринарного забезпечення, обслуговування і контролю; 3) дефіцит власних коштів на впровадження техніко-технологічних інновацій; 4) недостатня кількість кваліфікованого персоналу з інноваційно-спрямованим мисленням,

негативне сприйняття наявним персоналом інноваційних перетворень; 5) відсутність власних переробних потужностей й залежність від переробних підприємств; 6) проблеми стосовно належної утилізації відходів виробництва.

Найкращий із сценаріїв інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства можливий при поєднанні внутрішніх сильних сторін і зовнішніх можливостей (рис.). Формування позитивного мікроклімату у політичній, соціальній та економічній сферах сприяє покращенню інвестиційного мікроклімату, спричиняє підвищення активності підприємців щодо впровадження інновацій у виробничо-господарські процеси підприємств з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності на ринку. У довгостроковій перспективі розвиток підприємств за таким сценарієм забезпечить відродження вітчизняної галузі свинарства та надасть можливість виставити гідну пропозицію м'яса свиней на внутрішньому та зовнішньому ринках. Для реалізації цього сценарію рекомендується обрати *стратегію сталого розвитку* підприємств галузі свинарства, що передбачає політику переходу до соціально-економічного та екологічно збалансованого виробництва безпечних та доступних продуктів з м'яса свиней. Дана стратегія базується на поєднанні та узгодженості соціальних, економічних та екологічних цілей. Реалізація стратегії сталого розвитку передбачає досягнення соціального вдволення з приводу прийнятності продукції свинарства за ціною та якістю, модернізацію виробництва за параметрами, які відповідають найвищому ступеню віддачі вкладеного капіталу і найменшому ступеню руйнації екосистем. Сталий розвиток підприємств-виробників свинини забезпечить синергетичний позитивний ефект в соціальній, економічній та природничій сферах.

Поєднання внутрішніх сильних сторін і зовнішніх загроз може призвести до занепаду вітчизняної аграрної науки стосовно розвитку тваринництва, зокрема свинарства, експансії іноземного капіталу, технологій, обладнання, устаткування, ветеринарних профілактичних та лікувальних засобів та ін. За таких умов доцільно посилити державну підтримку галузі, активізувати пошук внутрішніх інвесторів з інших галузей економіки. Найсприятливішим варіантом для інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства у цій ситуації може стати *стратегія інтеграції та диверсифікації*. Завдяки реалізації проектів вертикальної диверсифікації та інтеграції покращується використання засобів виробництва і трудових ресурсів, підвищується рівень незалеж-

		Зовнішнє середовище	
		Можливості (О)	Загрози (Т)
Внутрішнє середовище	Сильні сторони (S)	<i>Стратегія сталого розвитку</i>	<i>Стратегія інтеграції та диверсифікації</i>
	Слабкі сторони (W)	<i>Стратегія розвитку ринку та продукції свинарства</i>	<i>Стратегія прориву</i>

Рис. 1. Матриця SWOT-аналізу інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства

ності від постачальників кормів і переробників продукції, покращується та стабілізується фінансовий стан, повніше задовольняється попит на продукцію. Така стратегія дозволяє повніше насичувати ринок продукцією свинарства, нарощувати ефективність виробництва, сприяє зменшенню імпорту м'яса, збільшенню маси річного прибутку господарюючих суб'єктів, більшому надходженню доходів у держбюджет. Проте, при сьогоденному застосуванні даної стратегії, екологічні проблеми, пов'язані з виробництвом продукції галузі свинарства, залишаються нерозв'язаними.

В умовах поєднання внутрішніх слабких сторін та зовнішніх можливостей підприємств галузі свинарства може відбутися посилення конкурентних переваг з боку іноземних виробників, горизонтальна інтеграція підприємств. На протидію негативним тенденціям рекомендується застосувати *стратегію розвитку ринку та продукції*. Така стратегія передбачає адаптацію підприємств до нових ринкових вимог, нових ринків збуту та форм продажу, підвищення якості продукції. Стратегія розвитку ринку та виробництва продукції характеризується довгостроковими перспективами реалізації, високим комерційним ризиком та необхідністю значних витрат на дослідження каналів реалізації, розробку та впровадження заходів щодо підвищення якості свинини. Реалізація даної стратегії пов'язана передусім з посиленням ролі ринкових відносин, а соціальний та екологічний аспекти мають при цьому другорядне значення.

В умовах поєднання внутрішніх слабких сторін і зовнішніх загроз підприємств галузі свинарства ймовірним є загострення кризових тенденцій в галузі, підвищення імпортозалежності традиційного для України виду м'яса свинини, зниження рівня продо-

вольчої та економічної безпеки держави, підвищення коефіцієнту зносу основних фондів, загострення екологічних проблем. За таких умов бажаною є *стратегія прориву* в розвитку підприємств галузі свинарства, яка передбачає створення якісно нової моделі розвитку та ведення господарства. Формування і впровадження стратегії прориву потребує нових концепцій та способу мислення, нових «революційних» ідей та нової бізнес-культури. Здійснення такої стратегії передбачає значні витрати капіталу, часу, надання державної підтримки.

Висновок. Підсумовуючи результати SWOT-аналізу, зазначимо наступне: оптимальною стратегією інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства є стратегія сталого розвитку, оскільки вона найбільшою мірою відповідає інтересам господарств-виробників свинини. Формування місії й бачення підприємств галузі свинарства у майбутньому базується на виділенні трьох стратегічних цілей: економічної — створення високоефективної галузі свинарства на засадах сталого розвитку, запровадження інноваційних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій; соціальної — задоволення потреб населення у споживанні свинини, підвищення якісних параметрів продукції; екологічної — зменшення негативного впливу відходів виробництва на екосистеми і використання альтернативних джерел енергії.

Використані джерела

1. *Якобчук В.П.* Інноваційний розвиток галузі свинарства / Якобчук В. П., Кравець І. В., Русак О. П. — Житомир: В-во Євенок О.О., 2012. — 188 с.
2. *Naylor H.Thomas.* The Corporate Strategy Matrix / Naylor H.Thomas. — New York: Basic Books, 1986.
3. SWOT-аналіз — основа формування маркетингових стратегій: навч. посіб.; за ред. Л.В. Балабанової. — [2-ге вид., випр. і доп.]. — К.: Знання, 2005. — 301 с.